

Klimata un enerģētikas
ministrija

KOPSAVILKUMS

par paveikto valdības 4X4 prioritāšu īstenošanā 2025. gadā un plānotajām 2026. gada prioritātēm

Klimata un enerģētikas ministrija

Rīga | 2026.

Ņemot vērā valdības restarta noteiktās prioritātes – **drošība, ekonomiskā izaugsme, atbalsts ģimenēm un birokrātiskā sloga mazināšana**, Klimata un enerģētikas ministrija (turpmāk – Ministrija) 2025. gada laikā būtiski stiprinājusi valsts enerģētisko neatkarību, veicinājusi pārdomātu un ilgtspējīgu vides politiku, ņemot vērā ekstrēmu laikapstākļu radītos izaicinājumus. Vienlaikus ir paveikts daudzpusīgs darbs, lai nodrošinātu sabiedrības labklājību, ilgtspējīgu attīstību nākotnei, kā arī tiktu mazinātas birokrātiskās prasības uzņēmējiem un ietaupīti budžeta līdzekļi optimizācijas pasākumu īstenošanas rezultātā.

1. DROŠĪBAS STIPRINĀŠANA

Baltijas valstu elektrosistēmas sinhronizācija ar Eiropu ir bijis viens no pēdējo 20 gadu nozīmīgākajiem Latvijas enerģētikas neatkarības stiprināšanas projektiem. Ievērojot ģeopolitisko situāciju, vērienīgā Baltijas energosistēmas pārveide tika pabeigta gadu ātrāk nekā sākotnēji plānots un bez valsts budžeta atbalsta. **Pilnīga atslēgšanās no Krievijas un Baltkrievijas elektrotīkliem ir palielinājusi energoapgādes drošumu, mazinājusi agresorvalsts ietekmes riskus un ļāvuši stiprināt Baltijas reģiona enerģētisko pašpietiekamību.**

Pateicoties visu Baltijas valstu energosistēmu operatoru darbam, **sinhronizācija ar Eiropas savienības tīklu noritēja gludi, elektroenerģijas sistēmas darbība Baltijas reģionā kopš sinhronizācijas bijusi stabila un droša, vienlaikus projekts īstenots, nodrošinot turpmākajos gados elektroenerģijas pārvades sistēmas pakalpojuma tarifa stabilitāti.** Lai gan publiskajā telpā tika novēroti populistiska rakstura naratīvi, vidējā elektroenerģijas cena Latvijā 2025. gadā pat bija nedaudz zemāka nekā periodā pirms sinhronizācijas.

Gatavojoties Baltijas valstu elektroenerģijas sistēmu sinhronizācijai un stiprinot jau esošās infrastruktūras drošību, Latvija kopā ar Lietuvu, Igauniju un Poliju iesniedza arī pieteikumu Eiropas Komisijai līdzfinansējuma saņemšanai, lai stiprinātu kritiskās sinhronizācijas infrastruktūras aizsardzību. Sarežģītā ģeopolitiskā situācija un notikušie enerģētikas infrastruktūras bojājumi Baltijas jūrā, tostarp jūras kabeļu un cauruļvadu pārrāvumi, tikai pastiprināja Baltijas valstu apņemšanos turpināt darbu pie enerģētikas infrastruktūras aizsardzības arī pēc Baltijas valstu sinhronizācijas projekta noslēguma.

Eiropas Komisija 2026. gada sākumā ir apstiprinājusi kopīgo Baltijas valstu un Polijas projektu, **sniedzot 112 miljonu eiro lielu Eiropas līdzfinansējumu, lai stiprinātu enerģētikas infrastruktūru** vienlaikus nodrošinot elektroenerģijas pārvades tarifu izmaksu ietaupījumu.

Lai mazinātu riskus, kas rodas no jūras uzplūdiem vēja brāzmu ietekmē un plūdiem stipru lietavu dēļ, Ministrija turpina Baltijas sinhronizācijas projekta ietvaros izveidoto koordinācijas mehānismu – **organizēt regulāras mācības pašvaldību civilās aizsardzības komisijām**, kurās tiek simulēti dažādi riska scenāriji un labās prakses apmaiņa. Vieni no būtiskākajiem izaicinājumiem plūdu radīto seku mazināšanā ir savlaicīga preventīva rīcība un finansējuma pieejamība, tāpēc Ministrija strādā gan pie riska pārvaldības regulējuma sakārtošanas, gan jaunu atbalsta programmu izstrādes.

Lai sekmētu plašāku finanšu instrumentu pieejamību pašvaldībām, Ministrija turpina iesākt darbu pie atbalsta programmas pašvaldībām un to kapitālsabiedrībām, lai **īstenotu pielāgošanās pasākumus pašvaldību teritorijās (apdzīvotās vietās) plūdu risku mazināšanai, novēršanai un pilsētas infrastruktūras noturības paaugstināšanai**, sekmējot pielāgošanos klimata pārmaiņām. Piemēram, gaisvada elektrolīniju nomaiņa uz elektrokabeļiem zemē, ģeneratoru pieejamība slimnīcās elektroenerģijas un ūdensapgādēs pakalpojuma nepārtrauktai nodrošināšanai.

2. EKONOMISKĀ IZAUGSME

Kopš Ministrijas izveides pirmsākumiem, tā ieviesusi mērķtiecīgu vidēja un ilgtermiņa nozares attīstības plānošanu. **Kopīgi ar citām nozaru ministrijām, NVO sektoru, patērētāju pārstāvjiem un pašvaldībām izstrādāta un apstiprināta Enerģētikas stratēģija 2050. gadam, uzsākts darbs pie kodolenerģijas programmas** un izveidots caurredzams un izsekojams **Nacionālais enerģētikas un klimata plāna uzraudzība rīks**. Saskaņīgi ar plānošanas dokumentos noteikto, sagatavoti **konkrēti tiesību aktu priekšlikumi, cita starpā rodot kompromisus un progresu ilgstoši nerisinātos un neērtos jautājumos**, tostarp dabasgāzes kā resursa loma Latvijas energosistēmā, Latvijas degvielu ražošanas kapacitātes stiprināšana, šķeldas un malkas ilgtspējīga lietošana, atlikumsiltuma efektīva

izmantošana Rīgā un elektroenerģijas pašpietiekamības stiprināšana, pilnvērtīgi izmantojot jau esošos ražošanas objektus un veicinot jaunu konkurētspējīgu elektroenerģijas ražošanas objektu attīstību.

Vienlaikus ministrija ir strādājusi pie vides aizsardzības politikas un reformas īstenošanas. Vides aizsardzības politikas joma Ministrijas pārraudzībā tika nodota 2024. gada jūlijā. Esošais vides prasību noteikšanas process bija birokrātiski smagnējs, taču, kā parādījusi situācija ar atjaunīgo enerģijas projektu attīstību, šis process nedeva ne iedzīvotājiem, ne arī vides un dabas aizstāvjiem pārliecību, ka to intereses tiek aizsargātas un ņemtas vērā. Tāpat vides prasību regulējums bija lielā mērā atrauts no pašvaldību plānošanas procesiem.

Lai salāgotu vides prasību regulējumu ar valsts attīstības un sabiedrības vajadzībām, Ministrija 2024. gada otrajā pusē uzsāka un 2025. gadā turpināja vides prasību noteikšanas un uzraudzības reformu, kuras ietvarā veikti saskanīgi grozījumi vairākos nozares tiesību aktos. No tiem būtiskākie ir Grozījumi likumā par Ietekmes uz vidi novērtējumu (IVN), kas paredz stiprināt pašvaldību lomu, padarīt skaidrāku sabiedrības līdzdalību, noteikt prioritāru statusu valsts aizsardzības projektiem un padarīt kopējo ietekmes uz vidi procesu paredzamāku un caurspīdīgāku, kā arī piemērot procesiem standartizētu pieeju. Papildus izveidota arī industriālās attīstības karte – digitāls rīks, kas vienuviet apvieno informāciju par dažādiem ierobežojumiem, kas jāņem vērā, izvēloties konkrētu vietu savas būvniecības ieceres attīstībai. Tās mērķis atbalstīt pašvaldības, investorus un iedzīvotājus.

Līdzās vēsturiski uzņemtajām saistībām, kas paredz kopīgi Eiropas Savienības (turpmāk – ES) dalībvalstīm mazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par 55%, Latvija pieņēma vairākus būtiskus nacionāla līmeņa normatīvos aktus – grozījumus Piesārņojuma likumā, jaunizveidoto Transporta enerģijas likumu, kā arī klimatnoturības un ekonomiskās ilgtspējas likumu. Šāds solis ļāvis izvairīties gan no ievērojamām finansiālām sankcijām Latvijai par ES direktīvu nepārņemšanu, gan no riska zaudēt ES finansējuma pieejamību, piemēram, Sociālā klimata fonda līdzekļus **vairāk nekā 600 miljonu eiro apmērā** (no tiem 465 miljoni eiro no ES fondiem). Vienlaikus šo normatīvo aktu pieņemšana sniedz skaidrus un prognozējamus signālus investoriem par Latvijas attīstības virzienu. Līdzās jau esošajām atbalsta programmām, **Ministrija izstrādājusi arī astoņas jauna atbalsta programmas par kopējo plānoto atbalsta finansējuma summu 180 milj. eiro.**

Visbeidzot, līdz ar atjaunīgās enerģijas projektu pieteikumu skaita pieaugumu, kopš 2022. gada, energoapgādes tīklā veidojās jaudu pārrezervācija jeb rezervētais jaudas apmērs pārsniedza mūsu vajadzības. Lai dotu priekšroku tiem projektu attīstītājiem, kuri ir gatavi projektus īstenot nekavējoties, Ministrija ir sekmīgi īstenojusi jaudas pieejamības reformu, atbrīvojot tīklā 5,9 GW lielu jaudu.

3. ATBALSTS ĢIMENĒM

Elektroenerģijas lietotāju iespēju stiprināšana un **rūpes par aizsargājamām lietotāju grupām bijis viens no būtiskiem enerģētikas nozares regulējuma attīstības pamatuzdevumiem.** Ministrija īstenojusi virkni regulējuma izmaiņu, kā arī pastāvīgu atbalsta programmu pieejamību, kas devusi plašākas iespējas lietotājiem pašiem ražot un kopīgi lietot elektroenerģiju, Latvijas goda ģimenēm, t.sk. daudzbērnu ģimenēm iegādāties videi draudzīgus automobiļus u.c. Ministrija vienlīdz veidojusi stingrāku regulējumu un prasības elektroenerģijas tirgotājiem un sistēmas operatoriem – gan nosakot pienākumus nodrošināt standartizētus piedāvājumus elektroenerģijas pašražotājiem, **gan likumā nosakot elektroenerģijas sistēmas pakalpojumu kāpuma ierobežojumu (“griestus”) mājāsaimniecību lietotājiem.**

Attiecībā uz aizsargājām lietotāju grupām, izdevies 2026. gadā saglabāt iepriekš noteiktajā līmenī atbalstu daudzbērnu ģimenēm, maznodrošinātām un trūcīgām ģimenēm, gan arī ģimenēm, kurās ir bērns ar īpašām vajadzībām vai pieaugušais ar 1. invaliditātes grupu. Papildus izstrādāts regulējums un rasts finansējums, lai **aizsargātiem lietotājiem tiktu būtiski atvieglota elektroenerģijas pieslēguma izveide.** Tāpat tika nodrošināta sabiedrībā atbalstīta azbesta programma un tās turpinājums 2025.gadā, sniedzot iespēju trūcīgām un maznodrošinātām personām, **kā arī Latvijas Goda ģimenēm pieteikties uz bezmaksas atbalstu azbestu saturošā šīfera krājumu savākšanai, transportēšanai un drošai apglabāšanu poligonos.**

Ministrijas paspārnē **Latvijā izstrādāta un ieviesta automātiski mērķēta atbalsta sistēma (EIKIS),** kas vajadzības gadījumā ļauj efektīvi izmantot un sniegt atbalstu tām ģimenēm, kurām tas visvairāk ir nepieciešams. Darbs pie EIKIS attīstības 2025. gadā turpinājies, **tostarp uzsāktas vairākas sarunas par tās plašāku izmantošanu arī citās nozarēs un pašvaldībās.**

Vienlaikus tika sagatavots un Eiropas Komisijai iesniegts Sociālā klimata fonda plāna projekts, kas paredz **novirzīt vairāk nekā 600 miljonu eiro apmērā** (no tiem 465 miljoni eiro no ES fondiem). **nabadzības un transporta nabadzības riskam pakļautiem iedzīvotājiem,** t.sk. ģimenēm, lai īstenotu dažāda mēroga energoefektivitātes pasākumus ēkās, dzīvokļos, nodrošinātu transporta pieejamību u.c.

4. BIROKRĀTIJAS MAZINĀŠANA

Atbilstoši valdības mērķim palielināt publiskā sektora efektivitāti un samazināt valsts budžeta izdevumus, Ministrija īstenojusi virkni optimizācijas pasākumu, **kas ļāvis jau 2025. gadā un 2026. gadā ietaupīt daļu no budžeta līdzekļiem.**

Ministrija optimizācijas pasākumus 2025.–2026. gadam īstenojusi, nodrošinot vienotu un konsekventu pieeju visās Ministrijas esošajās pārvaldības iestādēs. Optimizācijas pasākumi īstenoti trijos virzienos – **atbalsta funkciju centralizēšana un mazināšana, dublējošo funkciju izslēgšana, plašāka digitālo rīku t.sk. mākslīgā intelekta risinājumu ieviešana.**

Jau 2025. gada sākumā tika īstenoti pārvaldības optimizācijas pasākumi – Augstsprieguma tīkls (AST) **padomes locekļu skaits tika samazināts no pieciem uz trim**, savukārt Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra (LVĢMC) valdes sastāvs – **no trim uz diviem locekļiem**. Vienlaikus tika samazināts arī AST valdes locekļu skaits, kas bija nākamais optimizācijas solis, kurā AST valde savu darbu nodrošinās **samazinātā – četru valdes locekļu – sastāvā.**

Tāpat 2025. gadā LVĢMC īstenots funkcionālais audits, kā rezultātā identificēti organizācijas efektivitātes uzlabošanas virzieni, kuri arī pakāpeniski tiek īstenoti. Jau 2025. gadā tika veikta atbalsta funkcijas optimizācija, tika veikti priekšdarbi LVĢMC laboratoriju apvienošanai ar Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts “BIOR”, tādejādi konsolidējot esošo laboratorijas aprīkojumu un mazinot paralēlu pakalpojumu sniegšanu dažādās publiskā sektora organizācijās un izvērtēti alternatīvi mehānismi (publiskā-privātā partnerība) bīstamo atkritumu poligona “Zebrene” pārvaldības modelim. Paredzams, ka 2026. gadā uzsāktie pasākumi tiks īstenoti.

Līdzās jau iesāktiem optimizācijas pasākumiem, 2025. gadā **tika izveidots vienotais kontaktpunkts**, apvienojot elektroenerģijas ražošanas atļauju uzraudzības un vides prasību uzraudzības funkcijas vienā organizācijā, kas nodrošina skaidrāku un izsekojamāku projekta ieceres izpētes posmu.

2025. tika veikta vērienīga reorganizācija integrējot Vides Pārraudzības valsts biroju un Būvniecības valsts kontroles biroja enerģētikas uzraudzības struktūru Valsts Vides dienestā. Šāda organizāciju apvienošana devusi iespēju efektīvāk nodrošināt atbalsta funkciju un vadības funkciju ietaupot desmit štata vietas. Papildus, organizāciju apvienošana, deva iespēju samazināt administratīvo slogu, ko veidoja šo iestāžu savstarpējā sarakste, nodrošināt harmonizāciju starp ietekmes uz vidi novērtējuma procesu, ko iepriekš veica Vides pārraudzības valsts birojs un sākotnējo ietekmes uz vidi novērtējuma procesu, kuru veica Valsts vides dienests, kā arī dot iespēju efektīvāk izmantot ierobežoto vides prasību ekspertu zināšanas, veidojot plašāku komandu, kas var labāk pielāgoties mainīgajai valsts pārvaldes pakalpojumu pieprasījumu dinamikai.

Atbalsta funkcijas optimizācijas pasākumi tika veikti arī Klimata un enerģētikas ministrijā. Līdz 2025. gada beigām Ministrijas atbalsta funkcijas nodrošināja Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija. Ar 2026. gada sākumu Ministrija un VVD atbalsta funkcijas ir centralizētas resora ietvarā, kas cita starpā arī ļāvis ietaupīt resora līdzekļus. Līdz ar šo soli arī noslēgts Klimata un enerģētikas ministrijas izveides process.

5. MINISTRIJAS 2026. GADA PRIORITĀRIE VIRZIENI UN UZDEVUMI

Šajā gadā prioritārie virzieni būs energoapgādes drošums un lēta, pieejama elektroenerģija, Latvijas tautsaimniecības ilgtspējīga attīstība un Latvijas sabiedrības labklājības un uzņēmumu konkurētspējas stiprināšana.

Enerģētikas jomā prioritārie virzieni būs enerģētikas pašpietiekamības un energosistēmas noturības stiprināšana. Attiecībā par enerģētisko pašpietiekamību, fokuss ir līdzsvarota un caurspīdīga energoobjektu attīstība, īpaši fokusējoties uz vienotiem un sabiedrībai un attīstītājiem saprotamiem vēja parku un reģenerācijas staciju uzraudzības noteikumiem, taču turpinot attīstīt arī biometāna un citu ilgtspējīgu kurināmo nozari Latvijā. Līdztekus tam Ministrijas dienaskārtībā būtiska loma būs energoefektivitātes jautājumiem un centralizētās siltumapgādes sistēmu darbības pielāgošana aktuālajām lietotāju vajadzībām, elektroenerģijas uzkrātuvju pieslēgumu un ekspluatācijas regulējuma pilnveidei.

Vides jomā Ministrija turpinās īstenot iesākto vides reformu, pilnveidojot IVN regulējumu, tehniskos noteikumus un piesārņojuma atļauju izsniegšanu, ieviešot standartizētas pieejas plūdu riska mazināšanai un meliorācijai. Papildus turpināsies darbs saistībā ar sabiedrisko pakalpojumu izmaksām – īpaši fokusējoties uz ūdenssaimniecības un atkritumu nozarēm un to gatavību un spēju nodrošināt regulējumā noteiktos kvalitātes standartus (piemēram, notekūdeņu dūņu pārstrādes regulējums un atbalsta programma un jaunas depozīta sistēmas izveide tabakas tvaicēšanas ierīcēm).

Ekonomiskās ilgtspējas un tautsaimniecības noturības jomā uzdevumi saistīti ar pakāpenisku un konkurētspēju veicinošu tautsaimniecības pārkārtošanos. Kā galvenie uzdevumi noteikti harmonizētā uz vienotiem principiem balstīta atbalsta finansējuma piešķiršana attiecībā uz KEM pārvaldītajiem finanšu instrumentiem. Tāpat arī ilgtermiņa plānošanas dokumenta Latvijas Klimatneitralitātes stratēģija 2050 izstrāde, kas veidota pēc līdzīgas pieejas jau apstiprinātajai Enerģētikas stratēģijai. Jauns un turpināms šīs jomas darbības virziens ir noturības stiprināšana kā daļa no civilās aizsardzības – šeit kopīgi ar pašvaldībām strādāsim gan pie efektīvāka regulējuma, gan praktiskām mācībām, gan arī atbalsta pasākumus, kuri kalpos, gan tam, lai stiprinātu klimata noturību, gan mūsu valsts civilo aizsardzību.